

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ των ατόμων με Ψυχική Αναπηρία

ΜΑΖΙ

με τους Επαγγελματίες
Ψυχικής Υγείας

www.ygeia-pronoia.gr

Με τη
συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής
Ένωσης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ"

www.epanadgov.gr

www.espa.gr

Στη σύγχρονη εποχή τα άτομα με ψυχική αναπηρία δεν τοποθετούνται στο περιθώριο του δικαίου και της δικαιοσύνης αλλά διαθέτουν δικαιώματα που κατοχυρώνονται σ' ένα πλέγμα εθνικών και διεθνών νομοθετημάτων. Ωστόσο, η ουσιαστική άσκησή τους είναι μια δυναμική διαδικασία που εμπλέκει στενά τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας. Η στάση τους, ιδίως η ενθάρρυνση/υποστήριξη και η αναγνώριση της αυτονομίας αντί της υποκατάστασης, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ουσιαστική άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχική αναπηρία.

Το δικαίωμα στην ελευθερία

Η προσωπική ελευθερία αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ανθρώπου. Ο περιορισμός του δικαιολογείται μόνο για εξαιρετικούς λόγους και μόνο κάτω από ειδικές νομικές εγγυήσεις. Η ψυχική αναπηρία, από μόνη της, δεν συνιστά λόγο για τη στέρηση της ελευθερίας του ατόμου. Συνεπώς:

- η **αναγκαστική νοσηλεία** δικαιολογείται μόνο με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του νόμου και κατόπιν δικαστικής απόφασης.
- τα **περιοριστικά μέτρα** δικαιολογούνται μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαία και με σχολαστική τήρηση του εκάστοτε πρωτοκόλλου.

Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν να σέβονται την ελευθερία των ατόμων με ψυχική αναπηρία και να μην την περιορίζουν παρά μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαίο επιστημονικά και δικαιολογημένο νομικά.

Το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια

Το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελεί το θεμέλιο του σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους δικαίου. Συνεπάγεται την **αναγνώριση της αξίας του ανθρώπου** και την αντιμετώπισή του με τρόπο που αρμόζει σε άνθρωπο.

Προεχόντως, το δικαίωμα αυτό επιβάλλει την αξιοπρεπή περίθαλψη (εκούσια και ακούσια), όποιου το έχει ανάγκη, σε ανθρώπινες συνθήκες. Το άτομο με ψυχική αναπηρία πρέπει να αντιμετωπίζεται **εξατομικευμένα**, ως μοναδική προσωπικότητα, κατά πρώτο λόγο σε αποκεντρωμένες μονάδες.

Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν σε κάθε ενέργειά τους να σέβονται την αξιοπρέπεια του ατόμου με ψυχική αναπηρία και να το αντιμετωπίζουν ως ξεχωριστή και αυθύπαρκτη ανθρώπινη οντότητα.

Το δικαίωμα στην προστασία του απορρήτου

Τα στοιχεία που αφορούν την ψυχική υγεία του ατόμου αποτελούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, καλύπτονται από το απόρρητο και προστατεύονται από τη νομοθεσία. Το άτομο με ψυχική αναπηρία έχει αξίωση κάθε πληροφορία, ιατρική ή μη, που αφορά την υγεία του να μην γνωστοποιείται, χωρίς την προηγούμενη δική του έγκριση.

Ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας δεν επιτρέπεται να ανακοινώνει σε τρίτους οποιαδήποτε πληροφορία που μαθαίνει, κατά την άσκηση του έργου του.

Το δικαίωμα στην ισότητα

Η αρχή της ισότητας επιβάλλει την **ίση μεταχείριση** όλων των προσώπων, ανεξάρτητα δηλ. από φύλο, χρώμα, θρησκεία, οικονομική κατάσταση, φυλετική καταγωγή, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική θέση, ιδεολογία, υγεία κ.λπ. Ίση μεταχείριση σημαίνει όμοια μεταχείριση των όμοιων περιπτώσεων και ανόμοια των ανόμοιων. Τα άτομα με ψυχική αναπηρία, λόγω των αποκλεισμών που υφίστανται, δικαιούνται ίσης μεταχείρισης, που σημαίνει τη **λήψη ειδικών θετικών μέτρων** για την υποστήριξή τους.

Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν όχι μόνο να συμπεριφέρονται σε όλους όσους προστρέχουν, εκούσια ή ακούσια, στην υποστήριξή τους με ισότιμο τρόπο, αλλά να προωθούν την ουσιαστική ισότητα των ατόμων με ψυχική αναπηρία στην κοινότητα.

Το δικαίωμα στην περίθαλψη

Κάθε άτομο με ψυχική αναπηρία έχει αξίωση στην περίθαλψη (εκούσια και ακούσια), δηλ. προσέγγιση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, διάγνωση τυχόν ψυχικής νόσου και λήψη των **πλέον κατάλληλων** και σύγχρονων (επιστημονικά) υπηρεσιών. **Προσιτές υπηρεσίες** ψυχικής υγείας σημαίνει κατάλληλο χώρο (εγγύτητα στον τόπο διαμονής - τομεοποίηση) και χρόνο (ωράριο λειτουργίας των υπηρεσιών) αλλά και την κουλτούρα («πολιτισμική» **προσβασιμότητα**). Η περίθαλψη καλύπτει την ιατρική, παραϊατρική και νοσηλευτική φροντίδα, αφενός, και την επιστημονικό τεκμηριωμένη χρήση θεραπευτικών μεθόδων, φαρμακευτικών αγωγών, αφετέρου, σε κατάλληλες συνθήκες διαμονής.

Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν να προσφέρουν τη συνδρομή τους στο άτομο με ψυχική αναπηρία, με τον πλέον κατάλληλο γι' αυτό τρόπο και σύμφωνα με τις πλέον σύγχρονες επιστημονικές παραδοχές.

Το δικαίωμα στην επιλογή της θεραπείας

Όπως κάθε ασθενής, το άτομο με ψυχική αναπηρία έχει δικαίωμα στην επιλογή της θεραπείας, που το αφορά, μετά από **ενημέρωση**, ακόμα και όταν πρόκειται για ακούσια εξέταση ή νοσηλεία. Η ενημέρωση πρέπει να καλύπτει την κατάσταση της (ψυχικής) υγείας και τις δυνατές θεραπείες, να είναι αναλυτική, πλήρης, σαφής και να γίνεται κατανοητή από τον ασθενή. Αν προτείνεται η **λήψη φαρμάκων** αυτή θα πρέπει να γνωστοποιείται, όχι με τη μορφή απειλής, αλλά κατά τρόπο που να προάγεται η ενεργή συνεργασία του ασθενούς στη θεραπεία του. Σε περίπτωση **ακούσιας νοσηλείας**, ο ασθενής πρέπει εκτός των παραπάνω να ενημερωθεί και για τα δικαιώματά του.

Ο **επαγγελματίας ψυχικής υγείας** οφείλει να ενισχύει την ενεργό συμμετοχή του ασθενούς ή των δικών του προσώπων στην επιλογή της θεραπείας, απαντώντας στα ερωτήματά τους και βοηθώντας στην καλύτερη κατανόηση των δεδομένων.

Το δικαίωμα στην αποκατάσταση

Η ψυχοκοινωνική αποκατάσταση ενισχύει τις ευκαιρίες των ατόμων με ψυχική αναπηρία να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό επίπεδο **ανεξάρτητης λειτουργίας** τους στην κοινότητα. Συνεπάγεται τόσο τη **βελτίωση** των ικανοτήτων των ατόμων όσο και την εισαγωγή αλλαγών στο ευρύτερο περιβάλλον (π.χ. μείωση του στίγματος, προαγωγή της ισότητας), ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες για μια **ποιοτική ζωή**. Η ψυχοκοινωνική αποκατάσταση βοηθά τα άτομα να απολαμβάνουν πλήρως το σύνολο των δικαιωμάτων τους, όπως αυτά κατοχυρώνονται στα κείμενα των διεθνών οργανισμών και της εθνικής νομοθεσίας. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι χώροι διαβίωσης στην κοινότητα και οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την εργασία

Κάθε άτομο με ψυχική αναπηρία έχει δικαίωμα να εκπαιδευτεί, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητές του. Η εκπαίδευση αυτή αφορά όλες τις βαθμίδες και τα είδη αλλά και την επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση. Η πρόσβαση στην εργασία, ως μοχλός αυτονομίας, αποτελεί δικαίωμα των ατόμων με ψυχική αναπηρία.

Ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας οφείλει να συμβάλει στην αποκατάσταση των ατόμων με ψυχική αναπηρία, ιδίως μέσα από τη ενεργό κοινωνική συμμετοχή τους.

Ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας οφείλει να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει τη συμμετοχή των ατόμων με ψυχική αναπηρία στην εκπαίδευση και την επαγγελματική αποκατάσταση.

Το δικαίωμα στην ανεξάρτητη ζωή στην κοινότητα

Το άτομο με ψυχική αναπηρία δικαιούται να μένει σ' ένα **σπίτι**, όπως όλοι οι άνθρωποι, με υποστήριξη, εφόσον το θέλει και το χρειάζεται. Αν δεν έχει κατάλληλο σπίτι μπορεί να ζήσει σε κάποια **στεγαστική δομή** (ξενώνα, οικοτροφείο ή προστατευμένο διαμέρισμα) που του εξασφαλίζει αξιοπρεπείς συνθήκες καθημερινής ζωής με παράλληλη υποστήριξη.

Ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας οφείλει να συμβάλει στην ανεξάρτητη και αυτόνομη ζωή στην κοινότητα των ατόμων με ψυχική αναπηρία, ενισχύοντας την προσπάθειά τους.

Το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή

Το άτομο με ψυχική αναπηρία έχει δικαίωμα, κατοχυρωμένο στο Σύνταγμα (άρ. 21 § 5), να απολαμβάνει μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή του στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή.

Ο επαγγελματίας ψυχικής υγείας οφείλουν να ενημερώνουν τα άτομα με ψυχική αναπηρία για τα δικαιώματά τους και να τα ενισχύουν στην ενεργή συμμετοχή τους στα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα.

Το δικαίωμα έννομης προστασίας

Το άτομο με ψυχική αναπηρία έχει δικαίωμα να υποβάλλει αιτήματα ή να προβάλει ενστάσεις για θέματα που αφορούν την αντιμετώπισή του, από ιδιώτες ή το δημόσιο, τόσο κατά τη νοσηλεία του όσο και στη ζωή στην κοινότητα. Μπορεί δηλαδή να ζητήσει, δικαστική ή διοικητική, προστασία, προσφεύγοντας:

- στον **Συνήγορο του Πολίτη**, για ζητήματα που αφορούν δημόσιες υπηρεσίες.
- στην **Ειδική Επιτροπή Προστασίας Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές**, του Υπουργείου Υγείας.
- στην **Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης**, του Υπουργείου Δικαιοσύνης, για θέματα διακρίσεων από ιδιώτες.
- στα **Δικαστήρια** (Αστικά, Διοικητικά) ή τις εισαγγελικές αρχές.

Ο επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν να ενθαρρύνουν τα άτομα με ψυχική αναπηρία και τους δικούς τους στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, τόσο με την άσκηση των νόμιμων μέσων που προβλέπονται, όσο και με την διεκδίκηση μέτρων πολιτικής που συμβάλλουν στην παγίωση και ενίσχυσή τους.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ (2005)

Πρωθώντας τα Δικαιώματα των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές

Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν:

- να σέβονται την **αξιοπρέπεια** και τα **δικαιώματα** των ατόμων με ψυχική αναπηρία,
- να προωθούν την **αυτονομία** και την **ελευθερία** των ατόμων με ψυχική αναπηρία,
- να παρέχουν **θεραπεία**, μετά από κατάλληλη **ενημέρωση** και **συγκατάθεση** σ' αυτήν,
- να **εμπλέκουν** τα άτομα με ψυχική διαταραχή στην ανάπτυξη θεραπευτικού σχεδίου δράσης,
- να ενεργοποιούν τις **οικογένειες** των ατόμων με ψυχική διαταραχή στη θεραπεία και τη φροντίδα τους,
- να **ενημερώνουν** του υπευθύνους για τις ανάγκες της ποιοτικής φροντίδας ψυχικής υγείας.

Το έντυπο παράχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης
«ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ»
Ε.Π. «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ»

Άξονας Προτεραιότητας: ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ
ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ,
ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

με τη συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση
(Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΟΥ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ

eIKONA
ΚοιΣΠΕ Αθηνών

Κοι.Σ.Π.Ε. ΑΘΗΝΩΝ "Η ΕΙΚΟΝΑ"
Μεσογείων 154 Αθήνα 11527
τηλ.: 210 7473951, fax: 210 7474072
e-mail: imazine@otenet.gr

ΕΚΔΟΣΗ:

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ (ΕΣΑμεΑ)

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 236 Τ.Κ.16341 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ

ΤΗΛ. 210 9949837 • ΦΑΞ: 210 5238967

E-MAIL: esaea@otenet.gr • www.esaea.gr

